

Kijken, lezen, wandelen
In
Vall de Gallinera

Kijken, lezen, wandelen
In
Vall de Gallinera

Hugo Renaerts

De vallei van de Gallinera

Deze langgerekte vallei, die zich uitstrekt in noord-oostelijk- zuidwestelijke richting, wordt in zijn totaliteit doorkruist door de rivier Gallinera en ligt tussen de gebergten Sierra del Almirante en Sierra de la Albureca in het noorden en de Sierra Foradada of Sierra de la Foradá in het zuiden. De enige rijweg die de vallei helemaal doorkruist – naast enkele zijwegen – is de CV-700 van Pego naar Cocentaina.

De vallei wordt ook wel de kersenvallei genoemd. Kerselaars vinden we ook in de naburige valleien, zoals de valleien van Ebo, Alcalá en Laguar, maar in de Vall de Gallinera ligt het centrum en hier wordt jaarlijks ook een kersenfeest georganiseerd. Dit 'Fiesta de la Cereza' lokt bezoekers uit de hele streek en natuurlijk kan men er de kersen niet alleen proeven maar ook kopen.

De dorpen in de vallei

De vallei wordt bevolkt door acht dorpjes. Vanuit Pego stuiten we eerst op Benirrama, in de loop van de geschiedenis ook wel Benirahama of Benerahacma genoemd. Zoals de naam, die begint met Beni, al laat vermoeden, is het dorp gesticht en ontwikkeld door de Arabieren in de achtste eeuw. Het ligt boven de rijweg CV-700, bereikbaar via een geasfalteerde zijweg.

De eerste documenten die gewag maken van het dorp dateren uit 1369, toen de vallei reeds lang veroverd was door de christelijke troepen. De naam verschijnt dan als Beni Rahma.

De kasteelruïne dicht bij het dorp wordt dan ook aangeduid als het *castillo de Benirrama* of het *castillo de Gallinera*, gebouwd in het begin van de elfde eeuw om de toegang vanuit Pego te beschermen. In die tijd was er nog geen weg aangelegd langs de rivier, maar de toegang tot de vallei was een pad dat steeg vanuit Adzubia en langs het kasteel afdaalde naar de vallei. Ten tijde van de *Reconquista* was het, zoals bijna de hele streek, bezit van de Arabische *caudillo* Al-Azraq. De weg liep door de huidige Calle Mayor, waar zich aan het andere uiteinde de kerk bevindt, opgedragen aan San Cristóbal, de oudste kerk uit de hele vallei met retabels uit de vijftiende eeuw.

We gaan in dit boek een aantal tochten maken vanuit Benirrama, natuurlijk naar de kasteelruïne, want meer is het ondertussen niet, maar ook in de omgeving, zowel langs de schaduwkant van de Sierra de Foradá als langs de zonnkant, de Sierra del Almirante.

Rond Benirrama vinden we talrijke bronnen, maar de meeste liggen op privé-domein en zijn niet te bezoeken. Toch blijven er nog voldoende interessante bronnen die we wel passeren tijdens een van de tochten.

Straten in Benirrama.

Interessant is ook de kruisweg of calvarie, met keramiekretabels uit het einde van de negentiende eeuw.

Benirrama

Het volgende dorp op onze weg is Benialí, in de loop der tijden ook Benicalill, Benihalill, Benihalil, Benihalí, Bonielill of Beniélí genoemd.

We vinden het dorp voor het eerst in documenten vernoemd in 1369. De huidige naam komt van Bani Jalil, naar een Arabische familie. Twee jaar na de verbanning van de *moriscos*, op 10 juni 1611, overhandigde de procureur van de hertog van Gandía aan notaris Pere Chella de acte van bestaan van het dorp, in aanwezigheid van ongeveer honderd Mallorcaanse familiehoofden, hoofdzakelijk afkomstig uit Andratx, die de vallei kwamen herbevolken. Op dit document vinden we de namen Alemany, Palmer, Verches (Berger) en Seguí, die nu nog steeds gewoon zijn in de vallei. Benialí is gebouwd op een steile helling, vanaf de bedding van de rivier Gallinera naar de huidige rijweg, dus met steile straatjes. De vroegere 'hoofdweg' daalde net voor Benialí naar de bedding en liep door de huidige carrer d'En Mig.

Bijna alle oude dorpen hadden die straatnamen, en niet alleen in de Vall de Gallinera. De *carrer de Dalt*, (de hoge straat); de *carrer d'En Mig* (de middelste straat;) en de *carrer de Baix*, (de lage straat).

In de carrer d'En Mig ligt de bron van Benialí of de *Fuente de la Concepción* met zijn oude wasplaats, waar vroeger de vrouwen samen de was kwamen doen en elkaar de laatste roddelnieuwtjes vertelden. In deze straat staat ook de kerk, opgedragen aan San Roque, Sint Rochus, de patroonheilige van het dorp.

Er is ook een coöperatief waar olie gemaakt wordt in de *almazara*, de olieperserij.

Benialí is het 'hoofddorp' van de vallei, want hier staat ook het gemeentehuis en het meestal gesloten bureau voor Toerisme. We vinden hier ook de lagere school voor de kinderen uit de vallei, die uit de andere dorpen met een bus worden gebracht.

De bron van Benialí.

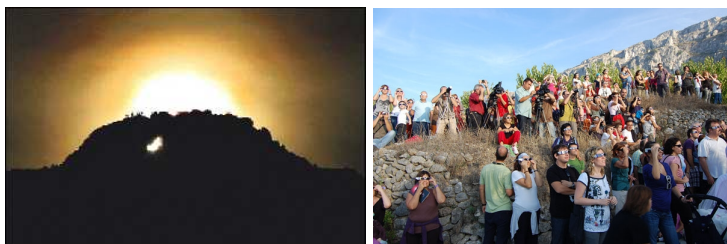
Het volgende dorp op onze weg is Benissivá, dat grenst aan de rijweg CV-700 aan één kant; aan de andere kant van die weg ligt Benitaia. In Benissivá stamt de kerk uit de tijd van de herbevolking en is opgedragen aan San Miguel.

Straatjes in Benissivá

Benitaia verschijnt op documenten ook als Benitahar, Benitaher, Benitaer, Benitala f Beniyaya.

Ook hier verwijzen de eerste documenten naar het dorp in 1369 met de Arabische naam Bani Tàhir. Het is het kleinste dorp - het verlaten dorpje Llombai niet meegerekend – en heeft drie straten: carrer de Dalt, carrer d'Enmig en carrer de Baix. Op weinige meter van Benitaia vinden we de calvarietuin, die deel uitmaakte van het ondertussen verdwenen klooster van de Franciscanen en de bron 'fuente de l'Hort', die deel uitmaakte van dat klooster en nog steeds intact is, maar niet meer te bezoeken omdat er rond grote sinaasappelplantages werden aangelegd. Het klooster werd in 1611, twee jaar na de verbanning van de *moriscos*, door de Franciscanen gebouwd, gefinancierd door de hertog van Gandía. Het is op deze plek dat op de feestdag van San Francisco, op 4 oktober, de zon haar stralen door de rotsboog Foradá laat schijnen, een fenomeen dat nu jaarlijks nog een massa belangstellenden lokt. De zon komt hier twee keer per jaar door die rotsboog, want ook rond 8 maart kan men het schouwspel bewonderen en komt men van heinde en verre kijken.

De zon zien door de rotsboog lokt een massa toeschouwers

Onze weg door de vallei vervolgend komen we dan in La Carroja, of kortweg Carrotja. Het dorp wordt in oude documenten, zoals alle dorpen in de vallei, op velerlei manieren beschreven.

We zien op oude documenten de plaats vermeld als Rachalosa, Caroja, Queroja, Carrocha of Carrosa. Ook hier vinden we het dorp voor het eerst op documenten uit 1369. De hoofdweg door de vallei liep vroeger door het dorp. Er zijn maar twee straten, maar vrij lange straten en een plein. De kerk, opgedragen aan San Francisco de Borja, staat aan het begin van het dorp vanaf de rijweg. In het dorp ligt de bron *Font de Baix* met zijn wasplaats.

Boven La Carroja, onder Alpatró

Het is niet zo ver van Carroja naar Alpatró, dat we op documenten ook zien verschijnen als Petro, Patro, lo Patron, Potron en Potro.

Het dorp staat als oudste gedocumenteerd, want we treffen het aan in 1290. De naam komt niet uit het Arabisch, al maakt een document uit 1578 vreemd genoeg gewag van al-Batrún.

In 1950 vond men hier een grafsteen uit 942, een van de oudste met Arabisch schrift uit de hele Comunidad Valenciana en momenteel te zien in het archeologisch museum in Alcoy (foto).

In het dorp letten we vooral op de kerk, gewijd aan de Hemelvaart en de bron voor de kerk. De oude *almazara*, de wijnpers, is nog in uitstekende authentieke staat en nu een etnologisch museum.

Tegenover het dorp, op een heuvel op de andere oever van de rivier, staat een oude islamitische versterking, nu bekend als het *Castellot*, waar de grafsteen werd gevonden. Op de weg naar Llombai staat de wasplaats en in het dorp vinden we de installaties van de coöperatief "Cireres de la Muntanya d'Alacant" en de coöperatief 'Cooperativa de Sant Marc'.